

## 7 ZÁVĚR

Nutná obrana a krajní nouze patří mezi společensky užitečné instituty. A zdá se, že si tuto skutečnost uvědomují i zákonodárci, neboť v posledních letech naše úprava „populárnější“ nutné obrany tenduje ke značnému přibližování k úpravě v ostatních evropských zemích. Dochází též k rozšiřování mezí nutné obrany, klade se velký důraz na posuzování situace ve prospěch obránce, ovšem dbá se též na ochranu práv útočníka. Tento trend se objevil nejvýrazněji po roce 1993, kdy došlo ke změně formulace zákonného ustanovení o nutné obraně a to tak, že slova „povaze a nebezpečnosti“ byla nahrazena slovy „způsobu útoku“ a slova „zřejmě nepřiměřená“ slovy „zcela zjevně nepřiměřená.“

Tato skutečnost značně pomohla obránci v tom smyslu, že poněkud oddálila cestu k možnému excesu. Na obránce již totiž nejsou kladeny takové požadavky, co se týče hodnocení útočného jednání a přihlíží se ke všem okolnostem, které mohly mít vliv na schopnost způsob útoku obráncem řádně posoudit. Jestliže útočník svým jednostranným úkonem situaci nutné obrany vyvolal, měla by se příslušná právní úprava podle mého názoru vykládat co nejdříve ve prospěch napadeného. K výkladu ustanovení o nutné obraně ve prospěch napadeného musí vést i zásada, že riziko útoku musí nést útočník, která se mi ostatně jeví jako nejpřirozenější hledisko při posuzování nutné obrany (a překročení jejich mezí) vůbec.

Soudce L.Vávra<sup>203</sup> zhodnotil dostatečnost současné úpravy nutné obrany takto: „Úprava nutné obrany je v podstatě vyhovující. Asi ne ideální, ale taková ani být nemůže. Současná úprava umožňuje nejen podle mého názoru, ale i podle rozsáhlého průzkumu Nejvyššího soudu, poměrně pružně reagovat na velmi sporné životní situace.“ Ať už se ztotožním s jeho názorem nebo nikoli, je však jasné, že větší pozornost by de lege ferenda měla být věnována překročení mezí nutné obrany. Protože jak správně uvádí prof. Císařová „to jak se zákonodárce staví k překročení mezí nutné obrany a krajní nouze, má velký význam z hlediska generální prevence. Zákonná úprava musí napomáhat k tomu, aby občané státu byli ochotni vystupovat proti těm, kdož útočí na zájmy, které společnost chrání.“<sup>204</sup> Osobně bych preferovala, aby byl nový trestní zákon směřován k vyloučení protiprávnosti v případech, kdy exces v nutné obraně byl vyvolán úlekem, strachem, nebo jinými afekty. Argumentem pro může být vyjádření psychologičky MUDr. L. Mrkvicové<sup>205</sup>, které mě nedávno zaujalo v televizním pořadu. Totiž že „v situaci, kdy nám jde o život, reagujeme bez ohledu na to, zda také můžeme o život někoho připravit.“

---

<sup>203</sup> JUDr. Libor Vávra soudce Obvodního soudu pro Prahu 1 – podle záznamu z tiskové konference,

Soudce 7/2005 – z článku Arbitráž a nutná obrana pod dohledem svatého Iva

<sup>204</sup> Císařová op. cit. 1, s. 49

<sup>205</sup> Z televizního vysílání pořadu „Podle práva“ ze dne 26. 11. 2008, k dispozici na :  
<http://www.ceskatelivize.cz/vysilani/10168939886-podle-prava/408236100181039-26.11.2008-22:25-gulas.html>

Nicméně institut krajní nouze by zasloužil pozornost zákonodárce v tom ohledu, že podmínky krajní nouze jsou stále nastaveny jako dosti přísné. Proto se domnívám, že by bylo do české právní úpravy ještě vhodné zahrnout liberálnější a promyšlenější úpravu zásady proporcionality a expresivně upravit případy, kdy osoba odvracející nebezpečí jej sama vyvolala.

Závěrem mých úvah bych chtěla připomenout, že důraz by měl být kladen zejména na zákonnou interpretaci těchto institutů. Neboť jejich nesprávný výklad může občany demotivovat a ti pak nebudou vyvíjet aktivitu ve chvílích, kdy ji bude nejvíce potřeba, tedy v okamžiku, kdy bude napaden zájem chráněný trestním zákonem. V neposlední řadě pak tato skutečnost může vést ke snižování tolik potřebné preventivní úlohy trestního práva. Pokud naopak budou tyto instituty správně aplikovány v soudních rozhodnutích a věcně a přesvědčivě odůvodněny může se změnit právní vědomí občanů pozitivním směrem a instituty nutné obrany a krajní nouze budou moci dostát své prvotní úlohy. Být účinným nástrojem boje s trestnou činností.